

**SLOVENSKÝ
NÁRODOVIS
4**

*Na obálke: 1. strana: Ignác Bizmajer, Víťanie osloboditeľov, fajansa (33 cm).
Modra, okr. Bratislava, 1954. SNM Martin. Foto J. Dérer.*

*4. strana: Stavanie májov na verejnom priestranstve v družstevnej dedine Pod-
biel. Foto Nora Klepáčová 1976. Archív NÚ SAV*

HLAVNÁ REDAKTORKA
Božena Filová

VÝKONNÁ REDAKTORKA
Viera Gašparíková

REDAKČNÁ RADA

Ján Botík, Soňa Burlasová, Václav Frolec, Emília Horváthová, Soňa Kovačevičová,
Igor Krištek, Milan Leščák, Ján Michálek, Ján Mjartan, Štefan Mruškovič, Viera
Nosáľová, Adam Pranda, Antonín Robek

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online prístupné iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com

www.cejsh.icm.edu.pl

www.cceol.de

www.mla.org

www.ulrichsweb.com

www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)
European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

SLOVENSKÝ NÁRODOPIS 4. 1979

OBSAH

ŠTÚDIE

- Soňa Burlasová: Prozaická, piesňová a výtvarná tvorba ľudu o Slovenskom národnom povstaní — jej hodnoty a vzájomné vzťahy 507
- Ián Michálek: Spomienky ľudu na Slovenské národné povstanie a súčasnosť 515
- Viera Gašparíková: Rozprávka a svet dieťaťa 523
- Peter Salner: K postaveniu detí v súčasnom dedinskom a mestskom spoločenstve 531

MATERIÁLY

- Viera Urbančová: Vzájomné vzťahy Čechov a Slovákov v období národného obrodzenia a ich odraz v slovenskej etnografii 537

EAS — POKUSNÉ KOMENTÁRE

- Eleonóra Klepáčová: Zeleň vo výročných obyčajoch 553

DISKUSIA — GLOSÝ

- Václav Frolec: Protokol z pracovného zasadnutia medzinárodného autorského kolektívu diela Ľudová architektúra v karpatoch a príľahlej časti Balkánu 557
- Boris Putilov — Viera Gašparíková: Syntéza o folklóre so zbojníckou tematikou v karpatsko-balkánskej oblasti 569

ROZHLADY

- Za PhDr. Jozefom Tomešom, CSc. (Adam Pranda) 576
- Pawol Nedo sedemdesiatročný (Viera

- Gašparíková) 579
- K šesťdesiatke doc. dr. Karla Fojtíka, CSc. (Adam Pranda) 581
- Prírastky diel Kabinetu neprofesionálneho výtvarného prejavu s odbojovou tematikou v Slovenskej národnej galérii (Katarína Čierna) 585
- V. strážnické sympóziu „Dítě a tradice lidové kultury“ (Dušan Ratica) 594
- VIII. medzinárodný zjazd slavistov (Soňa Burlasová) 596
- Seminár družstevnej dediny Sebechleby (Milan Leščák) 598
- VII. riadne valné zhromaždenie Slovenskej národopisnej spoločnosti pri SaV (Peter Salner) 599
- Konferencia „Současný stav a úkoly etnografické vědy v socialistických zemích“ (Daniel Luther) 601
- Konferencia o ľudovej stavebnej kultúre v československých Karpatoch (Ján Botík) 602
- IX. etnomuzikologický seminár (Juliana Kováčová) 604
- Seminarium ethnologicum X. (Kornélia Jakubíková) 608
- Sympóziu o chotárných sídlach v oblasti Karpát (Soňa Švecová) 609
- Výstava k jubileu Josefa V. Scheybala (Václav Frolec) 611

RECENZIE A REFERÁTY

- Slovenské národné povstanie v histórii a kultúre Slovenska (Ján Michálek) 613
- Childhood in Contemporary Cultures (Dušan Ratica) 614
- Sokolová G.: Současný rozvoj národnostních kultur na Ostravsku (Peter Maráky) 616
- Noviková L. I.: Umenie a práca (Má-

ria Dzubáková)	618	Edwards, H.: Joe Nangan's Dreaming (Mária Kosová)	638
Koncepcii zarubežnoj etnologii (Daniel Luther)	619	Současná vesnice (Adam Pranda)	639
Gregorčok, I. A.: Podkonice (Ján Mjartan)	620	Pisarčíková, M. — Michalus, Š.: Malý synonymický slovník (Zuzana Profantová)	642
Tálas, I.: A kiskünság népi Állattartása (Ján Podolák)	623	Selye, H.: K záhadám vědy (Peter Salner)	643
Petercsák, T.: Hegyköz (Zita Škovieřová)	624	Gusev, V. J.: Estetika folklóru (Viera Gašparíková)	643
Russkij narodnyj svadebnyj obrjad (Kornélia Jakubíková)	626	Kutrzeba-Pojnarowa, A.: Kultura ludowa i jej badacze (Mikuláš Mušíňka)	645
Eliáš, M.: Kratochvíľne historky (Viera Gašparíková)	627	Literatura ludowa. (Eva Krekovičová)	646
Némcová, B.: Učeň nad mistra (Viera Gašparíková)	628	Múdra nevesta (Viera Gašparíková)	648
Internacionálne ta nacionálne v súčasnomu slovjanskomu folklori (Mikuláš Mušíňka)	629	Samojlovič, V. P.: Narodnoje architekturnoje tvorčestvo (Jaroslav Čukan)	650
Dej, O.: Narodno-pisenni žanry (Mikuláš Mušíňka)	631	Pach, A.: Zgrzebne pazdzierze (Mikuláš Mušíňka)	651
Pisni literaturnoho pochodženňa (Mikuláš Mušíňka)	632	Ritz, G. M.: Hinterglasmalerei (Helena Tomečková)	652
Folklor i občestvo (Soňa Burlasová)	633	Lipman, J. — Winchester, A.: Die Volkskunst in Amerika (Helena Tomečková)	653
Pach, A.: Drzewiej pod Giewontem (Mikuláš Mušíňka)	635	Premeny ľudových tradícií v súčasnosti (Václav Frolec)	655
Holbek, B.: Formal and Structural Studies of Oral Narrative (Mária Kosová)	636	Obsah 27. ročníka	658

K POSTAVENIU DETÍ V SÚČASNOM DEDINSKOM A MESTSKOM SPOLOČENSTVE

PETER SALNER

Národopisný ústav SAV, Bratislava

V príspevku sa zamýšľame nad niektorými aspektmi spoločenských kontaktov detí v súčasnom dedinskom a mestskom spoločenstve. Zároveň si všimame aj vplyv detí na vývoj a premeny kultúry, ako aj spôsobu života v skúmaných prostrediach. Vychádzame pritom z poznatkov z obce Riečnica (okres Čadca)¹ a z obvodu Bratislava I, t. j. centrálnej časti mesta.

Obe sledované spoločenstvá môžeme zjednodušene charakterizovať ako protipóly, hraničné body, na ktoré sa v súčasnosti sústreďuje záujem národopisných pracovníkov. Z tohto pohľadu ich možno považovať za atypické, výsledky porovnávania však práve svojou rozdielnosťou utvárajú predpoklady pre pochopenie problematiky v širších súvislostiach. Preto skôr, ako pristúpime k vlastnej analýze, podáme základnú charakteristiku životných podmienok v oboch spoločenstvách.

Riečnica svojou polohou, prírodnými a ekologickými podmienkami i prevládajúcimi formami spôsobu života predstavuje prostredie, v ktorom napriek súčasným zmenám bežne nachádzame tradičné prvky v prejavoch materiálnej i duchovnej kultúry a v spoločenských vzťahoch. Obec sa skladá z viac ako 50 osád (dvorov) rôznej veľkosti, často

umiestnených na ťažko prístupných miestach a neraz vzdialených až niekoľko kilometrov od seba. V profesionálnej štruktúre obyvateľstva môžeme pozorovať dve formy. Kým muži nachádzajú zamestnanie prevažne v druhom sektore národného hospodárstva,² čo sa spája s denným alebo týždenným odchádzaním za prácou (predovšetkým do moravských priemyselných centier, menej do Žiliny, Čadce a pod.),³ ženy po sobášii, resp. narodení prvého dieťaťa zostávajú v dedine. Pretože tu je počet pracovných príležitostí obmedzený, zaoberajú sa vedením domácnosti, najmä však obrábaním pôdy (ktorá je v súkromnom vlastníctve) a chovom dobytká. Uvedené formy predstavujú významný zdroj doplnkových príjmov pre takmer všetky riečnické rodiny.

Obvod Bratislava I sa nachádza v centrálnej časti veľkomesta. Vyznačuje sa vysokou hustotou obyvateľstva, plynulou, prevažne staršou zástavbou. Obyvateľstvo tvoria jednak potomkovia starousadlíkov, jednak (a to predovšetkým) migranti, ktorí sa prisťahovali do mesta bezprostredne po ukončení druhej svetovej vojny.⁴ Príznačná je zamestnanosť všetkých členov rodiny v ekonomicky aktívnom veku, a to hlavne v druhom a treťom sek-

tore, ako aj komplexnou deľbou práce s rozmanitou štruktúrou zamestnaní atď.⁵ Hoci vo veľkomestskom prostredí existujú isté predpoklady pre udržiavanie a rozvíjanie tradičných prejavov kultúry a spôsobu života (prevládajúci vidiecky pôvod obyvateľov, určitá izolovanosť rodín v prvých obdobiach po príchode do Bratislavy, a tým aj absencia vyskúšaných vzorov a praxou overených modelových riešení), predsa sú tu najvhodnejšie podmienky pre vznik a šírenie nových, netradičných javov.

Výskumy sociálnych psychológov dokázali, že v súčasnosti „každý človek je členom mnohých odlišných spoločenských skupín — skupín, ktoré sú pre jeho blaho nanajvýš významné“. Tieto skupiny sa obyčajne delia na dve kategórie — na *psychologické skupiny* a na *spoločenské organizácie*.⁶ Analýza získaných informácií o živote detí v Riečnici a v Bratislave túto skutočnosť potvrdili. Ukázalo sa, že v oboch prípadoch sa pri realizácii povinností, záujmov, zábav i hier pohybujú predovšetkým v štyroch skupinách. Každá z nich má iný charakter, iné zloženie členov a pochopiteľne aj odlišné skupinové normy a ciele.⁷ Podľa druhu prevládajúcich vzťahov môžeme dve z nich charakterizovať ako *primárne skupiny*,⁸ v ďalších prípadoch zas ako *organizáciu*, a to jednak formálnu, jednak neformálnu.⁹ Pretože práve vymedzenie úlohy spomínaných skupín v živote riečnických a bratislavských detí je cieľom našej práce, pokúsime sa vytvoriť aspoň pracovné definície.

Charakter primárnej skupiny majú rodina a priateľstvo. Prvá z nich zahŕňa všetky druhy aktivít založených na rodinných a príbuzenských vzťahoch, najmä kontakty medzi rodičmi a deťmi, resp. medzi súrodencami. Pod pojmom priateľstvo rozumieme všetky prechodné i dlhodobé vzťahy, za-

ložené na princípe dobrovoľnosti, výbe-rovosti a zhody záujmov.

Kým opísané vzťahy sa realizujú na úrovni spoločenstva, organizácie predstavujú prepojenie k jednotkám iného druhu. Zaraďujeme sem predovšetkým všetky inštitúcie, ktoré sa zúčastňujú na výchovno-vzdelávacom procese (jasle, materská škola, ZDŠ, družina, ale aj spoločenské organizácie, ako je pionierska organizácia či SZM). V tomto prostredí sa vytvárajú dvojaké vzťahy: kontakty medzi deťmi a dospelými osobami (učiteľmi, vychovávateľmi a pod.) majú charakter *formálnej organizácie*, kým aktivity v rámci kolektívu detí, ktoré sa však realizujú v dôsledku organizácie a kontroly predstaviteľov predchádzajúcej skupiny, môžeme označiť ako príklad *neformálnej organizácie*.

Uvedené štyri zoskupenia zasahujú v podstate všetky deti počas väčšiny dňa. Členstvo v nich však nemožno chápať izolovane a oddeľovať ho od seba, pretože sa obyčajne navzájom prepletá, dopĺňa či podmieňuje.¹⁰ Jednotlivé spoločenské skupiny však majú rozdielny význam pre deti v Riečnici a v Bratislave.

V Riečnici život detí vo väčšej miere ovplyvňuje príslušnosť k spoločenstvu, najmä členstvo v rodinnej skupine. Tento vplyv nepôsobí len v prvých obdobiach života, ale aj neskôr. Prejavuje sa tu význam doplnkových príjmov z rodinného hospodárenia v spojení s odchádzaním mužských členov rodiny z obce a s pretrvávajúcim vplyvom tradície. Deti sa už v predškolskom veku aktívne začleňujú do pracovného procesu, hlavne pasením dobytká a pomocou v poľnohospodárstve. Spočiatku prevládajú formy, ktoré sú na rozhraní medzi prácou a zábavou („abi sa naučili a dospelím nežavadzali“), postupne sa však zvyšuje rozsah i fyzické zaťaženie. Predovšetkým pasenie, pri ktorom sa obyčajne spája viac detí z jedného dvora, nevyžaduje stálu pozornosť a aktivitu,

je tu čas na učenie i rôzne formy zábav a hier.

Povinnostiam rodinného charakteru pripisujú obyvatelia Riečnice (deti i dospelí) v priemere vyššiu dôležitosť ako záväzkom vyplývajúcim z návštevy školy. Prejavuje sa tu skutočnosť, že po ukončení povinnej školskej dochádzky podstatná časť miestnych detí nemá záujem pokračovať v ďalšom štúdiu, ale odchádzajú do učenia či zamestnania. Napriek sústavnej kontrole dochádzky mnohí uprednostňujú najmä v období špičkových poľnohospodárskych prác činnosť na hospodárstve pred školskými povinnosťami. K relatívne menšej autorite výchovno-vzdelávacích ustanovizní prispieva aj to, že väčšina žien je v domácnosti, takže deti neraz nenavštevujú ani predškolské zariadenia, ani družinu.

Spomínané vzťahy detí k dospelým sa prenášajú aj do kontaktov medzi vrstovníkmi. Pomerne krátkodobý denný pobyt v školskom kolektíve, zvýšené pracovné zaťaženie v rámci rodiny i vzdialenosti medzi jednotlivými dvormi spôsobujú, že pri vytváraní a realizovaní priateľských zväzkov je dôležitejší teritoriálny faktor (príslušnosť k jednému dvoru) ako školský kolektív.

V bratislavskom prostredí sa stretávame s odlišnou hierarchiou sledovaných spoločenských skupín. Pôsobenie rodiny sa intenzívne prejavuje v prvých rokoch života detí. Neskôr však vzrastá vplyv rovesníkov a najmä školy a predškolských zariadení, ktoré dotvárajú účinok rodiny a postupne preberajú niektoré jej funkcie.¹¹ Pôsobenie výchovno-vzdelávacích organizácií pritom sústavne vzrastá (kvalitatívne i kvantitatívne), takže z toho vyplývajúce záväzky absorbujú čoraz väčšiu časť života detí. Uvedený stav je dôsledkom viacerých faktorov. Pôsobí tu napríklad vysoká zamestnanosť žien, prvky rodinnej prestíže i vzrast významu vzdelania ako rozhodujúceho nositeľa kvalifikačných predpokladov.¹² Nevyhnutnosť pl-

niť povinnosti tohto druhu zdôrazňujú predovšetkým rodičia, a to neraz formou kontroly či aktívnej pomoci. Význam tejto skupiny sa prejavuje i v malom zapájaní do domácich prác, ktoré realizujú hlavne dospelí ženský členovia rodiny.¹³

Vzťahy v rovine dospelí—deti sa odrážajú aj v kontaktoch s vrstovníkmi. Už v predškolskom veku trávajú bratislavské deti značnú časť dňa v kolektíve a tento podiel sa vekom stupňuje. Pri výbere priateľov je príslušnosť ku kolektívu (reprezentovanému predovšetkým školskou triedou) významnejšia ako teritoriálny faktor, hoci ani ten nemožno podceňovať.¹⁴ Možnosti využívať voľný čas okrem školských povinností determinujú ekologicke podmienky.¹⁵ V porovnaní s dedinou sa negatívne prejavuje obmedzený počet voľných plôch; to znemožňuje napríklad realizovať množstvo hier vyžadujúcich priestor či väčší počet účastníkov. Vzrastá závislosť od bytových interiérov, ktoré však nemôžu nahradiť pohyb na vzduchu i spoločenské kontakty s väčším počtom detí. V mnohých prípadoch sa preto ako miesto na hranie volia priestory nevhodné a neraz priam nebezpečné (dvory, ulice, lešenia domov a pod.).

Opísané poznatky nepodávajú obraz o celom rozsahu života detí. Napriek tomu sa však pokúsime sformovať niekoľko predbežných záverov o stave a perspektívach danej problematiky a ich odraze v ďalšom vývoji kultúry a spôsobu života.

1. Sústavný proces zblížovania dediny s mestom sa prejavuje vzrastajúcim pôsobením prejavov mestského spôsobu života na vidiecke prostredie, čo sa odráža aj v živote detí. Tento vplyv však nie je jednosmerný, ale má silnú spätnú väzbu.

2. Súčasný vývoj kultúry a spôsobu života sa v dedinskom i mestskom prostredí vyznačuje hľadaním najvhodnejších modelových riešení situácií, ktoré

boli v minulosti často neznáme. Ako ukazujú doterajšie skúsenosti, riešenia vyplynú prevažne z foriem a poznatkov, ktoré sú už v príslušných spoločenstvách známe. K uvedenému predpokladu nás vedie jednak stále vzrastajúci vplyv takých procesov, ako je kolektivizácia, industrializácia, modernizácia, urbanizácia a pod. vo vidieckom prostredí, jednak skutočnosť, že v mestách i veľkomestách sa môžeme stále častejšie stretať s tradičnými kultúrnymi prvkami, hoci zväčša v zmenenej forme či funkcii. Ďalej sa domnievame, že pri hľadaní najvhodnejších riešení prevládnu formy zodpovedajúce charakteru *spoločnosti* (založené na princípe organizácie a *profesionálnom* charaktere získavania, zhodnocovania a odovzdávania informácií každého druhu) nad príslušnosťou k *spoločenstvu* (psychologickej skupine).

3. V procese zblížovania a zjednocovania prejavov tradície a modernizácie

majú deti významnú úlohu. Málo vlastných skúseností a schopnosť rýchlo prijímať nové podnety a vnemy im umožňujú voliť najlepšie riešenia. Osobitnú úlohu majú pri formovaní jednotnej mestskej kultúry, a to dvoma spôsobmi: jednak ako *prostredník* (priamy alebo nepriamy) pri nadväzovaní kontaktov medzi dospelými, jednak ako *sprostredkovateľ* informácií o existujúcich kultúrnych normách a formách¹⁶ v iných rodinách.

V tomto príspevku sme sa pokúsili naznačiť základné tendencie spoločenského života detí v súčasnom dedinskom a mestskom prostredí. Analýza ukázala, že štúdium tejto problematiky môže priniesť mnoho zaujímavých informácií o súčasnom stave a perspektívach ďalšieho vývoja kultúry a spôsobu života, preto by jej malo národopisné bádanie venovať sústavnú pozornosť.

POZNÁMKY

- 1 Výskumy sme realizovali v rokoch 1975–1978. Originály materiálov sú uložené v archíve Slovenskej národopisnej spoločnosti v Bratislave.
- 2 Ako vyplýva zo sociologickej literatúry, „ekonomický sektor predstavuje skupiny ekonomicky aktívnych a od nich závislých osôb podľa hlavných činností v národnom hospodárstve. Prvý sektor (podčiarkol P. S.) zahŕňa osoby činné, resp. osoby od nich závislé v poľnohospodárstve, lesníckej a rybárskej prvovýrobe. Druhý sektor zahŕňa osoby závislé od priemyslu, stavebníctva a ďalších výrobných alebo spracovateľských odvetví mimo obce. Tretí sektor zahŕňa osoby závislé od služieb; pre naše účely je doprava zaradená medzi služby“ (SRB, V. – KUČERA, M.: *Struktúra obyvateľstva v mestech a na vesnici v ČSSR*. Sociol. Čas., 2, 1966, s. 405).
- 3 Pozri PRANDA, A.: *Jedinečné, zvláštne a všeobecné v súčasnej kultúre na Kysuciach*. Slov. Národop., 24, 1976, s. 541.
- 4 Vzrast počtu obyvateľov Bratislavy po roku 1918, najmä však po roku 1945 ne-
- 5 znamená len kvantitatívny prírastok, ale sa spája aj s výmenou obyvateľstva. Jadro novopristaľovalcov predstavujú osoby z vidieka a len veľmi malé percento tvoria migranti z mestského či veľkomestského prostredia (podrobnejšie pozri SRB, V. – KUČERA, M.: *Stěhování a poměšování obyvatelstva v Československu*. Sociol. Čas., 1, 1965, s. 252 n.; KOLEKTÍV: *Dejiny Bratislavy*. Bratislava 1966, s. 350, 364, 500).
- 6 Touto problematikou sa zaoberajú PFEIL, E.: *Die Großstadtfamilie*. Köln, Z. Soziol. und Sozialpsychol., Sonderheft 14, 1970, s. 411 n.; SKALNÍKOVÁ, O. – FOJTÍK, K.: *K teorii etnografie současnosti*. Praha 1971, s. 37 n. atď.
- 7 Pri analýze problematiky používame hlavne poznatky sociálnej psychológie. Čerpáme predovšetkým z práce KRECH, D., CRUTCHFIELD, R. S. – BALLACHEY, E. L.: *Človek v spoločnosti*. Bratislava 1968, s. 429.
- 8 KRECH, D.: c. d., s. 226 n.
- 9 „Primárna skupina – dve alebo viac osôb v intímnom spojení, zoči voči. Najdôleži-

- tejšie primárne skupiny sú rodina, priateľstvo a pracovné skupiny. Sú primárne v zmysle ich trvalého vplyvu na jednotlivca.“ (KRECH, D.: c. d., s. 251).
- 9 „Formálna organizácia — diferencovaný systém vzájomne príbuzných skupín, pozícií a rolí ...“ „Neformálna organizácia — formy medzosobných a medziskupinových vzťahov, ktoré sa vyvíjajú v rámci formálnej organizácie. Neformálna organizácia zahŕňa skupiny a priateľské zoskupenia“. (KRECH, D.: c. d., s. 469.)
 - 10 „Hoci každá skupina môže slúžiť viacerým potrebám človeka, nijaká skupina mu nemôže uspokojiť všetky potreby a ciele. Tak sa nevyhnutne stáva členom rôznych skupín. Jeho oddanosť týmto rôznym skupinám môže byť často rozpoltená a v rozpore“. (KRECH, D.: d., s. 443.)
 - 11 Porovnaj ALAN, J.: Společnost — vzdělání — jedinec. Praha 1974, s. 59; BĀN-HEGYI, F.: Sociológia súčasnej rodiny. Bratislava 1967, s. 139 n.
 - 12 ALAN, J.: C. d., s. 105—106.
 - 13 Podrobnejšie pozri SALNER, P.: Etnografické aspekty súčasnej mestskej rodiny. Na základe materiálu z Bratislavy I. (rkp. kandidátskej práce). Bratislava 1979, s. 148 n.
 - 14 Hoci zloženie škôl predpokladá zachovanie teritoriálneho princípu podľa miesta bydliska, rozdeľovanie detí do tried, ktoré sú základom kolektívu, sa realizuje na základe iných faktorov.
 - 15 Pozri PFEIL, E.: Familie im Gefüge der Großstadt. Zur Topographie der Stadt. Hamburg 1965, s. 11—20.
 - 16 Ako vyplýva z príspevku LÜSCHEN, G. und Kol.: Familie und Verwandtschaft. Interaktion und Funktion von Ritualen. Köln Z. Soziol. und Sozialpsychol., Sonderheft 14, 1970, s. 270—284.

О ПОЛОЖЕНИИ ДЕТЕЙ В СЕЛЬСКОМ И ГОРОДСКОМ ОБЩЕСТВЕ

Резюме

Из самого названия статьи следует, что автор рассматривает некоторые аспекты общественного положения детей в современном сельском и городском обществе.

В каждодневном быту дети пребывают главным образом в четырех общественных группах: в семье, среди друзей, в течение воспитательно-образовательного процесса реализуют контакты с взрослыми или же взаимные контакты с членами детского коллектива. Отношения в отдельных группах носят различный характер — если в первых случаях речь идет о первичных группах, то в дальнейших можно говорить об организациях как формальных (отношения со взрослыми), так и неформальных.

В детской среде, которую представляет кисуцкий поселок Риечница, в жизни детей до сих пор главную роль играют первичные группы (семья, круг друзей), в

которых они проводят большую часть дня. Напротив, в городской среде (в центре Bratislavy) дети и их родители придают главное значение обязанностям и повинностям, связанным с образовательным процессом (школа, дошкольные учреждения, а также дружина, пионерская организация, ССМ и т. д.). Эти обстоятельства определяют возможности детей при использовании свободного времени.

В заключении статьи автор обращает внимание на роль детей в развитии культуры и способа жизни в изучаемых обществах. Он констатирует, что можно предполагать возрастающее влияние форм, развившихся в городской среде. В процессе объединения элементов традиции и модернизации дети играют важную роль посредника в передаче информации, особенно в городской среде.

DIE STELLUNG DER KINDER IN DER HEUTIGEN DÖRFlichen UND STÄDTISCHEN GEMEINSCHAFT

Zusammenfassung

Wie bereits aus der Überschrift des vorliegenden Beitrags hervorgeht, stellt der Autor Erwägungen über die Stellung der Kinder im heutigen Dorf- und Stadtkollektiv an.

Während des Alltags bewegen sich die Kinder hauptsächlich in vier Gesellschaftsgruppen: in der Familie, im Freundeskreis und im Laufe des Erziehungs- und Bildungsprozesses kommen sie sowohl mit Erwachsenen als auch mit Mitgliedern des Kinderkollektivs zusammen. Die Beziehungen in den einzelnen Gruppen haben einen unterschiedlichen Charakter: während es sich bei den erstgenannten um primäre Gruppen handelt, können wir bei den letzteren von Organisationen sprechen, teils von formalen (die Beziehungen zu den Erwachsenen), teils von nichtformalen (die Beziehungen zwischen den Kindern untereinander.)

In der dörflichen Umwelt, repräsentiert durch die Gemeinde Riečnica im Kysuce-Gebiet, haben auch heute noch die primären Gruppen (Familie, Freundeskreis) im Leben der Kinder die wichtigste Bedeu-

tung, denn die Kinder bewegen sich den größten Teil des Tages innerhalb dieser beiden Gruppen. Im Gegensatz dazu legen Kinder und Eltern im städtischen Milieu (im zentralen Teil von Bratislava) auf jene Pflichten und Aufgaben die größte Bedeutung, die mit dem Bildungsprozeß zusammenhängen (Schule, vorschulische Einrichtungen, Kinderhort, Pionierorganisation, Sozialistischer Jugendverband usw.) Diese Tatsache determiniert auch die Möglichkeiten der Kinder beim Verbringen ihrer Freizeit.

Abschließend untersucht der Autor die Rolle der Kinder in der Entwicklung der Kultur und Lebensweise der untersuchten Gemeinschaftsgruppen. Es wird konstatiert, daß man einen wachsenden Einfluß jener Formen beobachten kann, die sich in der städtischen Umwelt entwickelt haben. Im Prozeß der Vereinheitlichung der Traditionen und bei der Modernisierung der Lebensweise fällt den Kindern die wichtige Rolle eines Mittlers und Vermittlers von Informationen zu, besonders in der städtischen Gemeinschaft.

„DIETĀ POTREBUJE NA PLNÝ A HARMONICKÝ VÝVOJ SVOJEJ OSOBNOSTI LÁSKU A POROZUMENIE.“

Z Deklarácie práv dieťaťa, zásada 6., vyhlásená na zasadaní XIV. Valného zhromaždenia OSN 20. novembra 1959

Ilustračná príloha tohto čísla nášho časopisu je venovaná Medzinárodnému roku dieťaťa.

SLOVENSKÝ NÁRODOPIS

Časopis Národopisného ústavu Slovenskej
akadémie vied

Ročník 27, 1979, číslo 4

Vychádza štyri razy do roka
Vydáva VEDA, vydavateľstvo Slovenskej
akadémie vied

Hlavná redaktorka
PhDr. Božena FILOVÁ, CSc.

Výkonná redaktorka
PhDr. VIERA GAŠPARÍKOVÁ, CSc.

Tajomníčka redakcie
PhDr. Zora Vanovičová

Redakčná rada: PhDr. Ján Botík, CSc.,
PhDr. Soňa Burlasová, CSc., doc. PhDr.
Václav Frolec, CSc., doc. PhDr. Emília
Horváthová, CSc., PhDr. Soňa Kovačevičová,
CSc., Igor Krišteľ, CSc., PhDr. Milan
Leščák, CSc., doc. PhDr. Ján Michálek,
CSc., PhDr. Ján Mjartan, DrSc., doc.
PhDr. Štefan Mruškovič, CSc., PhDr.
Viera Nosáľová, CSc., PhDr. Adam Pranda,
CSc., doc. PhDr. Antonín Robek, CSc.

Redakcia: 884 16 Bratislava, Klemensova 19
Vytlačili Tlačiarne Slovenského národného
povstania, n. p., Martin

Jednotlivé číslo Kčs 20,-; celoročné pred-
platné Kčs 80,-

Výmer SÚTI č. 8/6

Rozširuje Poštová novinová služba, objed-
návky vrátane do zahraničia a predplatné
prijíma PNS — Ústredná expedícia a do-
voz tlače, Gottwaldovo nám. 6/VII, 884 19
Bratislava. Možno objednať aj na každej
pošte alebo u doručovateľa.

© VEDA, vydavateľstvo Slovenskej aka-

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ

Журнал Института этнографии Словацкой
академии Наук

Год издания 27, 1979, № 4

Издается четыре раза в год

«ВЕДА», издательство Словацкой Акаде-
мии Наук

Редакторы Д-р Боžена Филова и Д-р І
Гаšпарикова

Адрес редакции: 884 16 Братислава, Кле-
мова 19

SLOWAKISCHE VOLKSKUNDE

Zeitschrift des Ethnographischen Instituts
der Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Jahrgang 27, 1979 Nr. 4. Erscheint vier
im Jahre

Herausgegeben vom VEDA, Verlag
Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Redakteure PhDr. Božena Filová
PhDr. Viera Gašpariková

Redaktion: 884 16 Bratislava, Klemen-
sova 19

SLOVAK ETHNOGRAPHY

Journal of the Ethnographic Institute
of the Slovak Academy of Sciences

Volume 27, 1979, No. 4

Published quarterly by VEDA, the P
ublishing House of the Slovak Academy
of Sciences.

Managing Editors PhDr. Božena Filová
and PhDr. Viera Gašpariková

Editor: 884 16 Bratislava, Klemensova

L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'Ethnographie
l'Académie slovaque des sciences

Année 27, 1979, No. 4

Parait quatre fois par an, Editions de
VEDA, maison d'édition de l'Académie slo-
vaque des sciences

Rédacteurs: PhDr. Božena Filová et
PhDr. Viera Gašpariková

Rédaction: 884 16 Bratislava, Klemen-
sova 19

Distributed in the socialist countries
SLOVART Ltd., Leningradská 11, Br
atislava, Czechoslovakia, Distributed in W

Germany and West Berlin by KUB
UND SAGNER, D-8000 München 34, P
fach 68, Bundesrepublik Deutschland.

all other countries, distribution rights
held by JOHN BENJAMINS, B. V., Pe
dical Trade Amstedijk 44 1007 HA A

